

הלכה מה
כח קמ"ה

דמיון הבורח מארץ עבר

א"נ א"נ י"א

א"נ משום דזקן ויושב בישיבה הוה דא"ר
חמא בר' חנינא מימיהן של אבותינו לא
פרשה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה
עמהם שנאמר לך ואספת את זקני ישראל שמי
היו במדבר ישיבה עמהם שנאמר אספה במדבר
לי שבעים איש מזקני ישראל אברהם אבינו י"א
זקן ויושב בישיבה היה שנאמר ואברהם זקן נלשיה
בא בימים יצחק אבינו זקן ויושב בישיבה

- (א) א"נ י"א א"נ י"א
- (ב) א"נ סנהדרין ר"ל י"א
- (ג) פתח דרבי
- (ד) חתם סופר
- (ה) ליקוטי חתם סופר
- (ו) כתבי האגדה

היה שנאמר ויהי כי זקן יצחק יעקב אבינו זקן ויושב בישיבה היה שנאמר כו
ועיני ישראל כבדו מזוקן אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה היה שנאמר מה
שנאמר ויבא אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו אר"א שמושל בחורת רבו הוא דמשק
אליעזר א"ר אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאורדים אמר רב *קיים אברהם אבינו כל התורה
כולה שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וגו' א"ל רב שימי בר חייא לרב ואימא שבע מצות הא
איכא נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה א"ל א"כ מצותי ותורתי למה לי אמר (*רב) ואיתימא רב אשי
קיים אברהם אבינו אפילו עירובי חבשילין שנאמר תורותי אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה :

א"נ סנהדרין ור"ל י"א

ואר"ל עובד כוכבים ששבת חייב מיתה שנא' ויום ולילה לא ילשיח
ישבותו ואמר רב *אודהרה שלהן זו היא מיתתן *אמר רבינא אפי' שני בשבת
וליהשבה גבי ז' מצות כי קא חשיב שב ואל תעשה קום עשה לא קא חשיב

עובד כוכבי' עשבת ממלאכתו יום שלם חייב מיתה שנא' יום ולילה לא ילשיח וקא דריש ליה לא ישבותו ממלאכה
דלכני ארס נמי קאי ולא תימא לא ישבותו אהך ששה עתים דקרא קאי כלומר לא יבטלו ולא יפסקו מלהיות : פשיטא לא גרסי' דהא טובא
קמ"ל דלכני ארס קאי : אמר רבינא אפי' שני בשבת . לא תימא שבתה דקאמר ר"ל לשום חובה קאמר *דלא לכוון לשבת כגון בשבת שהא
יום שבתה לישראל או אחד בשבת שבזיתין זו אלא מטעה בעלמא קא חסר להו שלא יבטלו ממלאכה ואפי' יום שאיט בר שבתה שני
בשבת יומא קמא דלאו יום בר שבתה נקט וה"ה דהוא מלי למיקט שלישי ורביעי : קום עשה לא חשיב . והאי לא ישבותו קום עשה מלאכה היא :

פתח דרבי

במדבר קדמות אשא עיני בחקירה אחת עמדו עליה המפרשים ז"ל מערכה מול מערכה
אם קודם מתן תורה מאחר שנימול אברהם וקיים כל המצוות ואפילו ערובי
חבשילין כמ"ש רז"ל אם ילאו מכלל בני נח לגמרי ואפי' להקל או לא . והנה מהר"ש יפה
ז"ל פרשת ויגש פ' ל"ג סי' ה' אהא דאמרינן החס א"ר סימון אמר לו בנימוסות שלנו כחוב
ואם אין לו ונמכר בגניבתו וזה יש לו לשלם , הקשה שהרי קי"ל דבן נח נהרג על שום
פרוטא ולא יתחן להסבון ומי הוויאם מדין זה כל שלא ניתנה תורה עדין . ותיירץ שבני
ישראל ילאו מדין בני נח להקל אף משנבדל אברהם במילה , ע"כ . וכן כתב הרב המצור צפ'
בראשית פ' ט"ז סי' ע' ד"ה ג"ע מנין ודבק באשמו ח"ל ואיכא למידק למאן דיליף כל
עריות בבני נח סיכי נסיב יעקב שחי אחיות . ותיירץ דאחר שנימול אברהם נבדל הוא
חרמו מדין שאר בני נח וכשנשא יעקב שחי אחיות וגייירן לית בהו איסור קורבנה דכו"ל
כגון שנתגייר דמדין תורה לית ביה איסור קורבנה ונשא אפילו אחותו , ע"כ . והדבר פשוט
שכל זה הוא אי אמרינן דילאו מכלל בני נח לגמרי חשיבי רחל ולאה כגון שנתגייר דלית ביה
קורבנה אף אם לא ילאו מכלל בני נח להקל אף הותרו לו רחל ולאה כיון דלכני נח
חשיבי עריות :

ויש סעוד לזה מדאמרינן בב"ר סדר ושלח פרשה ע"ט סי' ז' ח"ל ויחן את פני העיר
ככנס בערב שבת עם דמדומי חמה מבעוד יום וקבע חחומין מבעוד יום הלא אמר
ששם יעקב השבת קודם שתיקן , ע"כ . גם בפרשת מקץ פרשה ל"ב סי' ד' אמרינן ועבדו
סבב וסבן אין וסבן אלא שבת כמד"א והיה ביום הששי וכסיו הלא אמר ששם יוסף
את השבת , ע"כ . וקשה דהא קי"ל צפ"ד מיתוח דבן נח עשבת חייב מיתה דכתיב ויום
ולילה לא ישבותו וא"כ אף שמרו יעקב ויוסף את השבת אלא ודאי דילאו מכלל בני נח
אפי' להקל . ומסא דאמרינן בב"ר פרשה ט"ז סי' ח' ויניחו בנן עין נחן לו מלות שבת
המד"א וינח ביום השביעי לעבדה ששת ימים תעבוד ולשמרה שמור את יום השבת לקדשו
פ"כ אין לסוכיח כלל משום דעדיין לא נאמרה אברהם זו דיום ולילה לא ישבותו ומשום
כפי שמר ארס הראשון את יום השבת

2) דעת התנ"ך סו"ב

קיים אברהם אבינו כל התורה כל התורה כולה עד שלא ניתנה (יומא כ"ח ע"ב), מקשין העולם האיך קיים אברהם אבינו את השבת אם נאמר דלאבות דין בני נח יש להם, ועכו"ם ששבת חייב מיתה דכתיב יום ולילה לא ישבותו כמבואר בסנהדרין נ"ח ע"ב, ומתריצין שעצה מצא אברהם אבינו שהיה הולך עם ציצית על כנפי כסותו, והשתא אם [דין] ב"נ יש לו הרי בלבישת הבגדים עם הציצית הו"ל כמשוי ביום השבת וכמבואר בשבת דף [קל"ט ע"ב].

3) מקנה - קושין א"ל

בתוספות ד"ה ממחרת הפסח וכו'. הקשה הר"ר אברהם אבן עזרא וכו'. כבר כתבנו בחידושי תורה כמה הוכחות דקודם מתן תורה הלילה הולך אחר היום כדכתיב יום ולילה לא ישבותו וכוה מוכן מה שהקשו המפרשים דהאיך קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה ושימר את השבת אף שלא נצטווה דהא הי' מצווה על יום ולילה לא ישבותו דלא קשה מידי דכיון דשמירת שבת שמר כפי צווי לישראל אחרי כן דכתיב מערב עד ערב תשבתו שבתכם והיום הולך אחר הלילה וא"כ כיון שעשה מלאכה ערב שבת ביום וכמוצאי שבת כלילה קיים בזה יום ולילה לא ישבותו אף ששמר שבת

ופירשנו בזה הא דאיתא בסנהדרין דף נ"ח גוי ששבת חייב מיתה וכו' ואמר רב הונא אפי' שני בשבת וכו' והקשה המהרש"א ז"ל דהוי לי' למימר אפי' אחד בשבת ולפמ"ש י"ל דרמזו בזה רבינא דאינו חייב אם שבת באחד בשבת עד שישבות כלילה שלאחריו שהוא אצל ישראל בשני בשבת וכיון דעיקר החיוב הוא על שעה אחרונה שכבר עבר יום ולילה שלא עשה מלאכה ולהכי אמר רב הונא אפי' בשני בשבת.

1) כפי ר' אליעזר

וע"כ נראה דהנה הרמב"ם בפ"י מהלכות מלכים (הלכה ט') כתב וכן עכו"ם ששבת אפי' ביום מימות החול אם עשאוהו לעצמו כמו שבת חייב מיתה, ואין צריך לומר אם עשה מועד לעצמו, כללו של דבר אין מניחים אותן לחדש דת ולעשות מצות לעצמן מדעתן אלא או יהי' גר צדק ויקבל כל המצות או יעמוד בתורתו ולא יוסיף ולא יגרע עכ"ד. נראה דיסוד האיסור הוא אם בוחר לעצמו בשמירת שבת כביום חג ומועד בזה אסור כיון דהו"ל כבוחר לחדש דת לעצמו, אבל בקיבל עליו כל התורה לשמור ולעשות

נמצא דאין בזה משום חידוש דת, ורשאי לעשות כך, וראי' לזה ממה שכתבו התו"ם ביבמות מ"ח ב' על הא דאמרי' התם וינפש בן אמתך בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו וז"ל משמע דהשתא ישבות ואם ירצה לחייב עצמו משביתת שבת הרשות בידו, ותימא דאמרי' עכו"ם ששבת חייב מיתה, וי"ל כיון דדעתו להתגייר מצי לשבות, והרי מבואר מה שכתבנו¹.